

Testi: ma = rahwa

N° 5.

K a l e n d e r,

ehf

T ä h t = N a m a t

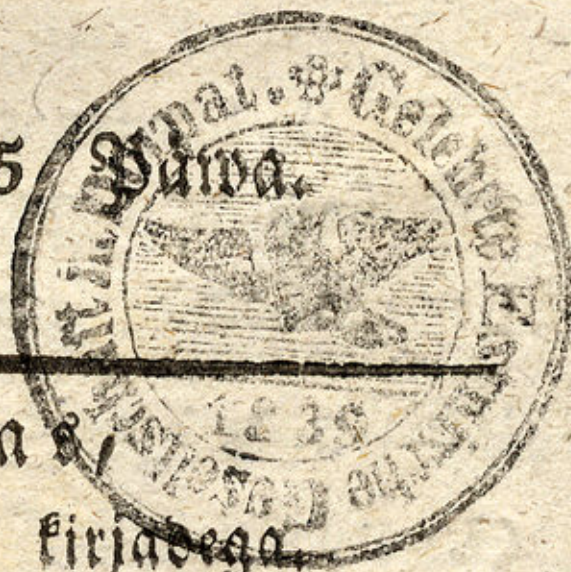
I 8 3 0

Alasta peäle, parrast meie

Issanda Jesusse Kristusse
sündimist.

Sel Nastal on 365 Päeva.

Talliñna
trükkitud Lindworsi kirjadega.

Märkide selletaminne.

Noor: fu.

Essimenne werend.

Täis: fu.

Wimne werend.

p. pärrast.

p. l. pärrast lounat.

e. l. enne lounat.

P. Pühha.

Ist zu drucken erlaubt, unter der Bedingung,
daß nach dem Abdruck fünf Exemplare an die
Censur-Comität eingesandt werden.

Dorpat, den 31. July 1829.

(L. S.)

Professor Lenz, Censor.

Sündind asja ajaarw.

Lomisest tännini	5779	aast.
Kristuse sündimisest tännini .	1830	—
Et Peterpurri linna ehhitama hakkati	127	—
Et meie ma Wenne-rigi wal: litsuse alla sai	120	—
Et suurtkoli Tartus asutatati	28	—
Et usi rougid hakkati pannema	27	—
Et Prantsus Wenne-maale tulli ja Moskwa arrapõl: letas	18	—
Et Tallinna-maal priust kulu: tati	13	—
Et Riia-maal priust kolutati	10	—
Et Keiser Nikolai wallit: semas on	5	—

Joulo- ja Wastla-päwa wahhel on 7 Näd:
dalat ja 5 Pääwa.

1	Reſknädd.	Neäri P.	
2	Nelijasp.	Abel, Seth.	Külmad il-
3	Rebe.	Enof	mad.
4	Loupääw.	Metusalem	

Jesüs Egiptuse maalt. Matt. 2, 13.

5	Pühhap.	P. p. Neäri.	 5, 52 e. l.
6	Esmaſp.	3 Kunn. P.	
7	Teisipääw.	Julianus	
8	Reſknädd.	Erart	Ränge külm
9	Nelijasp.	Peatus	ja
10	Rebe.	Paawli P.	lammesaddo.
11	Loupääw.	Ewraim	

JESUS 12 aastat wanna. Luk. 2, 41.

12	Pühhap.	1 P. p. 3. K. P.	 6, 46 p. l.
13	Esmaſp.	Hilarius	
14	Teisipääw.	Robert	Tuulsed kura
15	Reſknädd.	Eirik	jad ilmad.
16	Nelijasp.	Risbrekt	Ränge

17	Rebe.	Eännise P.	külm
18	Loupääw.	Uksel	ja selge tae

Pulmad Rana liinas. Joann. 2, 1.

19	Pühhap.	2 P. p. 3 K. P.	 0, 89 p. l.
20	Esmaſp.	Waab. Seb.	
21	Teisipääw.	Neto	was.
22	Reſknädd.	Madalena	
23	Nelijasp.	Lotta	Lammesaddo
24	Rebe.	Timoteus	
25	Loupääw.	Paaw Umberp.	ja

Pealikkust Kapernauma liinas. Matt. 8, 1.

26	Pühhap.	3 P. p. 3 K. P.	 9, 89 p. l.
27	Esmaſp.	Kristostom	
28	Teisipääw.	Karel	pohja
29	Reſknädd.	Samuel	
30	Nelijasp.	Utelgund	tuul.
31	Rebe.	Ann	

12nemal selle ku päwal touseb päike kello 8 ning ühhe pole tundi, lähkää alla kello 3 ning ühhe pole tundi. Pääw on pitk 7 tundi, ja ö 17 tundi.

1 Loupääw. | Prigitta

Külmad

Wina Mäest. Matt. 20, 1.

2 Pühhap.	4 P. p. 3. K. P.	Küünla P.
3 Esmasp.	Hanna	 2, 21 e. e.
4 Teisipääw.	Weronika	ja saindid
5 Keßnääb.	Agata	ilmad.
6 Neljasp.	Dorkenne	Selge taewas
7 Kebe.	Rikard	
8 Loupääw.	Salomion	

Küüwi Mehhest. Luk. 8, 4.

9 Pühhap.	5 P. p. 3. K. P.	ja
10 Esmasp.	Edo	 6, 29 e. e.
11 Teisipääw.	Elwina	
12 Keßnääb.	Eulalia	külmata
13 Neljasp.	Penigna	hangeste.
14 Kebe.	Walentin	
15 Loupääw.	Waußina	

Kristusse kannataminne. Luk. 18, 31.

16 Pühhap.	Paasto P.	 9, 53 p. e.
17 Esmasp.	Konstantin	
18 Teisipääw.	Wastla P.	Kaunis külm
19 Keßnääb.	Tuhla P.	Simon Apst.
20 Neljasp.	Eigarius	ja lund
21 Kebe.	Jesaias	tahhab sad
22 Loupääw.	Peetri P.	

Kristusse kiusatussest. Matt. 4, 1.

23 Pühhap.	1. P. Paastus.	dada.
24 Esmasp.	Maddise P.	 3, 20 p. e.
25 Teisipääw.	Wiktorius	
26 Keßnääb.	Nestor	
27 Neljasp.	Leander	Tuulne ilm.
28 Kebe.	Iustus	

16nemal selle ku päwal touseb päike kello 7, lähhab
loja kello 5. Pääw on 10, 6 agga 14. tundi pitk.

Martsius.

Paasto = Ku.

1 Loupääw. | Albinus | Tuulsed

Kananea Raesest. Matt. 15, 21.

2 Pühhap.	2. P. Paastus.	päwad,
3 Esmasp.	Kunigunde	wahhel selged
4 Teisipääw.	Adrian	 7, 24. p. e
5 Kestnäd.	Angelus	ilmad.
6 Neljasp.	Kotwrid	Wailne ja
7 Rede.	Perpetua	pehme
8 Loupääw.	Siprian	

Kristus aiab furratid wälja. Luf. 11, 14.

9 Pühhap.	3. P. Paastus.	Pööri P.
10 Esmasp.	Mekus	ilm, öfel weel
11 Teisipääw.	Konstantia	 4, 29 p. e.
12 Kestnäd.	Krefor	kanged küls
13 Neljasp.	Ernestus	mad.
14 Rede.	Sakarias	Wahhel tor
15 Loupääw.	Longinus	

5000 Mehhe sōdtnisest. Joann. 6, 1.

16 Pühhap. | 4. P. Paastus. | mised

Sel Kuul on 31 Päwa.

17 Esmasp.	Truto	päwad.
18 Teisipääw.	Kabriel	 8, 41 e. e.
19 Kestnäd.	Josep	
20 Neljasp.	Olga	
21 Rede.	Pent	Sulla ilm.
22 Loupääw.	Kawael	

Jesus kiwwidega wiisatud. Joann. 8, 46.

23 Pühhap.	5. P. Paastus	Tuisosed
24 Esmasp.	Kasimir	ja
25 Teisipääw.	Paast. Mr. P.	niisked ilmad.
26 Kestnäd.	Emanuel	 9, 9 e. e.
27 Neljasp.	Kustaw	
28 Rede.	Kidon	
29 Loupääw.	Eustahius	Umbne

Kristusse sisse soitmissest. Matt. 21, 1.

30 Pühhap.	6. P. Paastus.	ilm
31 Esmasp.	Tetlaus	ja tuulsne.

ionemal selle fu päwal touseb päike kello 6, lähhäd alla kello 6. Pääw on 12, ja d 12. tundi piik.

Aprilis.

Jüri - ehk Mahla - Ku.

1 Teisipäaw.	Karjaliste P.	Kaunid
2 Keßnädd.	Paulina	fewwädised
3 Neljasp.	Suur Nelj. P.	 8, 28 e. e.
4 Kebe.	Suur Kebe.	
5 Loupäaw.	Maksim	

Kristusse illestoußmissfest. Mark. 16, 1.

6 Pühhap.	Es sim. P.	pawad, wahhel tormi: sed ilmad.
7 Esmasp.	Teine P.	
8 Teisipäaw.	Kolmas P.	
9 Keßnädd.	Vogislaus	 1, 4 e. e.
10 Neljasp.	Esehiel	
11 Kebe.	leo	
12 Loupäaw.	Julius	

Kinnipandud ukst. Joann. 20, 19.

13 Pühhap.	1 P. p. III. P.	D külmad ja pawal päwa
14 Esmasp.	Künni P.	
15 Teisipäaw.	Olimpia	
16 Keßnädd.	Karistus	 9, 30 p. e.
17 Neljasp.	Rudolw	

Sel Kuul on 30 Päwa.

18 Kebe.	Valerian	paistet.
19 Loupäaw.	Timon	

Heast karjastest. Joann. 10, 12.

20 Pühhap.	2 P. p. III. P.	Kanged tor mid,
21 Esmasp.	Willem	
22 Teisipäaw.	Kajus	
23 Keßnädd.	Jüri P.	 1, 38 e. e.
24 Neljasp.	Albert	
25 Kebe.	Markusse P.	
26 Loupäaw.	Esekias	

Ürrikesse aia pärrast. Joann. 16, 16.

27 Pühhap.	3 P. p. III. P.	wahhel wiht- ma.
28 Esmasp.	Vitalis	
29 Teisipäaw.	Reinmund	
30 Keßnädd.	Erastus	

12 nemal selle ku pawal touseb päike pole tundi pärrast kello 4, ning lähkää alla pool tundi pärrast kello 7. Päaw on pitk 15. ja ö 9. tundi.

1 Neljasp.	Wolbri P.	Sojad kallis
2 Rede.	Sigismund	 5, 52 p. e.
3 Loupääw	† Leidminne	

Kristusse ärraminneisest. Joann. 16, 5.

4 Pühhap.	4 P. p. III. P.	
5 Esmasp.	Kottard	pawad.
6 Teisipääw.	Susanna	
7 Keßnäädd.	Ulrika	Wihm teeb
8 Neljasp.	Tanislauß	maad wiljalis
9 Rede.	Hiob	 8, 48 e. e.
10 Loupääw	Gordian	

Digest pallumisest. Joann. 16, 23.

11 Pühhap.	5 P. p. III. P.	
12 Esmasp.	Henriette	seks.
13 Teisipääw.	Servatius	Igga pawaga
14 Keßnäädd.	Kristjan	lähhab
15 Neljasp.	Suur † P.	ilm sojes
16 Rede.	Peregrin	

17 Loupääw.	Antonette	 0, 24 p. e.
-------------	-----------	---

Rõmustajast. Joann. 15, 26.

18 Pühhap.	6 P. p. III. P.	
19 Esmasp.	Uggäus	maks
20 Teisipääw.	Sebilla	kanged tulb.
21 Keßnäädd.	Potentia	Pilwne
22 Neljasp.	Emilie	taewas ja
23 Rede.	Zisederius	wihma.
24 Loupääw	Ignats	

Pühhasi Waimust. Joann. 14, 23.

25 Pühhap.	Nelli Pühhi	 8, 56 p. e.
26 Esmasp.	Teine Pühha	
27 Teisipääw.	Kolmas Pühha	
28 Keßnäädd.	Willibaldus	Ilm lähheb
29 Neljasp.	Maksimilian	
30 Rede.	Wiland	selgemaks.
31 Loupääw.	Petronella	

8mal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärs
rast kello 3. ning lähhab loja pole tundi pärrast
kello 8. Päaw on pitt 17. d agga 7. tundi.

Junius.

Jani - Ku.

Kristus ja Nifodemus. Joann. 3, 1.

1 Pühhap.	3aino Jum. P.	 0, 28 e. e.
2 Esmasp.	Mart	
3 Teisipäaw.	Erasmus	
4 Keßnâdd.	Tarius	Sejad päwad.
5 Neljasp.	Poniwasius	Mürrista missed
6 Kebe.	Artemius	
7 Loupäaw.	Lukretsius	

Rikkast mehhest. Luk. 16, 19.

8 Pühhap.	1 P. p. 3. a. J. P.	 4, 43 p. e.
9 Esmasp.	Pertram	
10 Teisipäaw.	Pitkem P.	
11 Keßnâdd.	Parnabas	wähhendawad soja.
12 Neljasp.	Pasilides	Se järrel
13 Kebe.	Tobias	
14 Loupäaw.	Walerius	

Surest õhto: sõma: aiast. Luk. 14, 16.

15 Pühhap.	2 P. p. 3. a. J. P.	 4, 57 e. e.
16 Esmasp.	Justina	
17 Teisipäaw.	Nikander	

Set Kuul on 30 Päwa.

18 Keßnâdd.	Homerus	tullemad sojad wiljalised
19 Neljasp.	Kerwasius	
20 Kebe.	Florentin	
21 Loupäaw.	Rael	

Raddunud lambast. Luk. 15, 1.

22 Pühhap.	3 P. p. 3. a. J. P.	ilmad
23 Esmasp.	Pasilius	 4, 7 e. e.
24 Teisipäaw.	Jaani Päaw	
25 Keßnâdd.	Webronia	
26 Neljasp.	Jeremias	ja
27 Kebe.	Eadislaus	jāwad
28 Loupäaw.	Josua	

Olge armolised. Luk. 6, 36.

29 Pühhap.	4 P. p. 3. a. J. P.	Pet. Pawlip.
30 Esmasp.	Eufina	ku otsani.

ionemal selle Ku Päwal tousel päike 3. werendit
pärrast kello 2, ning lähbâb alla üls werend
pärrast kello 9. Päaw on pitt 18 ning üls pool
tundi, 8 agga 5 ning üls pool tundi.

Julius.

Heina = Ku.

1 Teisipäaw.	Teobald	 5, 20 e. l. Wägga sojad päwad,
2 Keskääd.	Heina Mar. P.	
3 Neljasp.	Kornelius	
4 Kede.	Ulrik	
5 Loupäaw	Anselm	

Kohkest kalla sagist. Luk. 5, 1.

6 Pühhap.	5 P. p. 3a. J. P.	rasked
7 Esmasp.	Emetrius	 1, 58 e. l.
8 Teisipäaw.	Kilian	
9 Keskääd.	Kirillus	
10 Neljasp.	7 Wenda	
11 Kede.	Eleonora	
12 Loupäaw	Hindrik	ja kange wiht

Wariseride Digussfest. Matt. 5, 20.

13 Pühhap.	6 P. p. 3a. J. P.	masaddo.
14 Esmasp.	Ponawent	 10, 21 p. l.
15 Teisipäaw.	Apost. Jagg.	
16 Keskääd.	August	
17 Neljasp.	Aleksius	
		Sojad ilmad.

Sel Kuul on 31 Päwa.

18 Kede.	Rosina	Kange kuu.
19 Loupäaw	Priderika	

4000 Mehhe södtmissfest. Mark. 8, 1.

20 Pühhap.	7 P. p. 3a. J. P.	Pilwne
21 Esmasp.	Daniel	taewas ja
22 Teisipäaw.	Mar. Magd.	 2, 41 p. l.
23 Keskääd.	Oskar	
24 Neljasp.	Kristina	
25 Kede.	Jakobi Päaw.	
26 Loupäaw	Anno	

Walle Prohwetidest. Matt. 7, 15.

27 Pühhap.	8 P. p. 3a. J. P.	ja wahhette
28 Esmasp.	Pantalon	wahhel head
29 Teisipäaw.	Olovi P.	 9, 52 e. l.
30 Keskääd.	Kermanus	
31 Neljasp.	Rebekka	
		selged päwad.

12nemal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 3, ning lähkää loja pole tundi pärrast kello 8. Päaw on pitk 17, ö agga 7 tundi.

1 Rede.	Peetri Wang.	Selge taewas
2 Loupääw	Annibal	ja

Üllekohtusest maia piddajast. Luk. 16, 1.

3 Pühhap.	9 P.p. 3 a. J. P.	wahhei tuled
4 Esmasp.	Lominikus	ja
5 Teisipääw.	Oswald	 1, 35 p. e.
6 Kestnādd.	Eigenius	
7 Neljasp.	Sekstus	
8 Rede.	Puſso	wihma.
9 Loupääw	Romanus	

Jerusalemä linna ärrarikmisest. Luk. 19, 41.

10 Pühhap.	10 P.p. 3 a. J. P.	
11 Esmasp.	Lauritse P.	Kallid leikuse
12 Teisipääw.	Klara	pāwad.
13 Kestnādd.	Ello	 3, 43 p. e.
14 Neljasp.	Klementine	
15 Rede.	Ruffi Mar. P.	
16 Loupääw	Iſaak	Miisked

Wariserist ja Tölnerist. Luk. 18, 9.

17 Pühhap.	11 P.p. 3 a. J. P.	
------------	--------------------	--

18 Esmasp.	Leno	ja
19 Teisipääw.	Sebald	
20 Kestnādd.	Pernard	tuulſed
21 Neljasp.	Rut	 0, 16 p. e.
22 Rede.	Wilipert	
23 Loupääw	Sakeus	

Kurdist ja keletumast. Mark. 7, 31.

24 Pühhap.	12 P.p. 3 a. J. P.	Pertli P.
25 Esmasp.	Ludwik	ilmad.
26 Teisipääw.	Treneus	Pilwne
27 Kestnādd.	Gebhard	 3, 34 p. e.
28 Neljasp.	Augustus	
29 Rede.	Joann. Huff.	
30 Loupääw	Penjamin	taewas.

Preeſtrist ja lewitist. Luk. 10, 23.

31 Pühhap.	13 P.p. 3 a. J. P.	
------------	--------------------	--

14 nemal selle ku päwal touseb päike 3. werendit pärrast kello 4, ning lähhäb alla werend. pärr. kello 7. Päaw on pitk 14 ning üks pool, ö agga 9. ning üks pool tundi.

September. Suggise ehk Mihkli-Ku.

1 Esmasp.	Elidius	Heitlikkud ilmad.
2 Teisipäaw.	Elisa	
3 Restnâdd.	Mansuetes	
4 Neljasp.	Teodosia	 4, 1 e. e.
5 Rede.	Moses	
6 Loupääw	Magnus	

Rünnest Piddali: többisest. Luf. 17, 11.

7 Pühhap.	14 P.p. 3 a. J. P.	Selge tae: was ja kuis wad ilmad.
8 Esmasp.	Mar. Sünd.	
9 Teisipääw.	Pruno	
10 Restnâdd.	Sostenes	 8, 23 e. e.
11 Neljasp.	Põri Pääw.	
12 Rede.	Sirus	
13 Loupääw	Amatus	

Mammionast. Matt. 6, 24.

14 Pühhap.	15 P.p. 3 a. J. P.	† Ullendam
15 Esmasp.	Nikodemus	
16 Teisipääw.	Leontina	
17 Restnâdd.	Josepina	Uddused pääw wad

Sel Kuul on 30 Päwa.

18 Neljasp.	Gotlob	ja
19 Rede.	Werner	 9, 25 e. e.
20 Loupääw	Waušta	

Maini: liina Surnust. Luf. 7, 11.

21 Pühhap.	16 P.p. 3 a. J. P.	Matteusse P.
22 Esmasp.	Morits	willud ödd.
23 Teisipääw.	Dsea	
24 Restnâdd.	Kleowas	Pilwsed wih:
25 Neljasp.	Arend	 11. 58 p. e.
26 Rede.	Haralt	
27 Loupääw.	Adolw	mased ilmad.

Wee: többisest. Luf. 14, 1.

28 Pühhap.	17 P.p. 3 a. J. P.	Selge taewas
29 Esmasp.	Mihkli P.	ja
30 Teisipääw.	Hironimus	tuult.

12nemat selle ku päwal touseb päife kello 6, ning lähhäb loja kello 6. Pääw on pikk 12, ning ö ka 12 tundi.

1 Kestnâdd.	Wolmar	Niisked ilmad
2 Neljasp.	Wolrad	ja
3 Rede.	Jairus	 8, 56 p. e.
4 Loupääw	Pransiskus	

Suremast Rääsust. Matt. 22, 34.

5 Pühhap.	18 P.p. 3a. J. P.	
6 Esmasp.	Louisa	õ kulumad.
7 Teisipääw.	Malo	
8 Kestnâdd.	Tomasia	Pilwne
9 Neljasp.	Tionisius	taewas ja
10 Rede.	Melchior	niisked ilmad.
11 Loupääw	Purkart	

Allwatud innimesest. Matt. 9, 1.

12 Pühhap.	19 P.p. 3a. J. P.	 11, 43 p. e.
13 Esmasp.	Teresia	
14 Teisipääw	Kalifstus	Umbne ilm
15 Kestnâdd.	Heddo	ja
16 Neljasp.	Kallus	niisked
17 Rede.	Bernhard	

18 Loupääw	Lukas	päwad.
------------	-------	--------

Pulma ridest. Matt. 22, 1.

19 Pühhap.	20 P.p. 3a. J. P.	 6, 41 p. e.
20 Esmasp.	Welfius	
21 Teisipääw.	Ursel	Kange kulum
22 Kestnâdd.	Kordula	ja
23 Neljasp.	Sewerin	selge ilm,
24 Rede.	Salome	agga
25 Loupääw	Krispin	

Runningamehhe Poiaht. Joann. 4, 47.

26 Pühhap.	21 P.p. 3a. J. P.	 0, 15 p. e.
27 Esmasp.	Kapitolin	
28 Teisipääw.	Simon Juda	
29 Kestnâdd.	Narsissus	ei mitte pit
30 Neljasp.	Upsalon	kalt.
31 Rede.	Wolfgang	

16nemal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 7, ning lähkääw loja pole tundi pärrast kello 5. Pääw on pitk 9, õ 15 tundi.

1 Loupääw | Pühhade P. | Selge taewas

Rawwalast sullaseft. Matt. 18, 23.

2 Pühhap.	22 P.p. 3a. J. P.	Hingede P.
3 Esmašp.	Maurus	 3, 19 p. e.
4 Teisipääw.	Otto	
5 Kesknädd.	Blondine	ja
6 Neljasp.	Kaspar	külm, se
7 Rede.	Baltasar	järrel sulla
8 Loupääw	Klaudius	ilm.

Kohto; Rahhast. Matt. 22, 15.

9 Pühhap.	23 P.p. 3a. J. P.	Selge taewas
10 Esmašp.	Mart. Lutter	 1, 10 p. e.
11 Teisipääw.	Mart. Piisk.	
12 Kesknädd.	Jonas	ja
13 Neljasp.	Arkadius	tulleb lund.
14 Rede.	Predrik	Pilwne
15 Loupääw	Leopold	

Jairi Lütrest. Matt. 9, 18.

16 Pühhap. | 24 P.p. 3a. J. P. |

17 Esmašp.	Alweus	 4, 36 e. e.
18 Teisipääw.	Gelasius	
19 Kesknädd.	Liesbet	
20 Neljasp.	Amos	taewas
21 Rede.	Mar. Ohw.	ja
22 Loupääw	Sesilia	lummesaddo.

Hirnušast; Ürra; Rautamišse tööst. Mat. 24, 15.

23 Pühhap.	25 P.p. 3a. J. P.	Külm
24 Esmašp.	Josias	
25 Teisipääw.	Raddrina P.	 4, 45 e. e.
26 Kesknädd.	Konrad	
27 Neljasp.	Isai	annab
28 Rede.	Künter	
29 Loupääw	Ewart	järrele.

Kristuše Sisse; soitmisseft. Matt. 21, 1.

30 Pühhap. | 1 Kr. Tull. P. | Andresse P.

9mal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 8, ning lähhab alla pole tundi pärrast kello 3. Pääw on pitt 7, d agga 17 tundi.

Detsember.

Joulo = Ku.

1 Esmasp.	Arend	Selge taewas
2 Teisipäaw.	Kandidus	 9, 53 e. l.
3 Kestnâdd.	Tala	
4 Neljasp.	Parbo	
5 Rede.	Sabina	ja
6 Loupääw.	Nikolaus	wägga

Tähhed enne wimist Päwa. Luk. 21, 25.

7 Pühhap.	2 Kr. Tull. P.	
8 Esmasp.	Mar. Sam.	kange külm.
9 Teisipäaw.	Juhkum	Luisofed
10 Kestnâdd.	Lühhem P.	 0, 20 e. l.
11 Neljasp.	Tamaskus	
12 Rede.	Ottilia	ilmad.
13 Loupääw.	Lutfia	Külm

Joannes wangi : tornis. Matt. 11, 2.

14 Pühhap.	3 Kr. Tull. P.	lähhab wähs
15 Esmasp.	Johanna	hemaks,
16 Teisipäaw.	Albina	 3, 43 p. l.
17 Kestnâdd.	Ignatius	
18 Neljasp.	Kristow	

Sel Kuul on 31. Päwa.

19 Rede.	Pott	ja
20 Loupääw.	Abraam	

Joannesse tunnistusfest. Joann. 1, 19.

21 Pühhap.	4 Kr. Tull. P.	Toma P.
22 Esmasp.	Dagoberd	taewas
23 Teisipäaw.	Peata	on pilwne,
24 Kestnâdd.	Adam Ewa	 2, 27 e. l.
25 Neljasp.	Joulo	
26 Rede.	Teine P.	
27 Loupääw.	Kolmas P.	ning

Sest immets : pannemissfest. Luk. 2, 33.

28 Pühhap.	P. p. Joulo	Süt. Last P.
29 Esmasp.	Noa	
30 Teisipäaw.	Lawet	paljo lund
31 Kestnâdd.	Silwester	tulleb.

ionemal selle ku päwal touseb päike werend pärrast kello 9, ja lähhab loja 3 werendit pärrast kello 2. Päaw on pitk 5 ja üks pool tundi, 3 agga 13 ja üks pool tundi.

Aasta muutmisfed.

Kewwade hakkab 9mal Paastoku päwal, hommiko kello 4, 16 minuti. Siis on pääw ja õ ühhe pikkused.

Sui hakkab 10mal Janiku päwal, hommiko kello 1, 27 minuti. Siis on meil keigepikkem pääw.

Süggise hakkab 11mal Mihkliku päwal, õhto kello 3, 20 minuti. Siis jälle on pääw ja õ ühhe pikkused.

Talwe hakkab 10mal Jouloku päwal, hommiko kello 8, 44 minuti. Siis on keigelühhem pääw.

Päwa ja Ku warjutamisest.

Sel aastal warjutakse päike nelli kord ja Ku kaks kord, agga meie maal on üks ainus Ku warjutamine üks nähtaw, se wies, mis siin al nimmetud on.

Esimesenne on meie maal näggematta Päwa warjutamine 11mal Kiuunlaku päwal.

Teine on meie jures näggematta Ku warjutamine 25mal Kiuunlaku päwal.

Kolmas on meie maal näggematta Päwa warjutamine 12mal Paastoku päwal.

Neljäs on meie maal näggematta Päwa warjutamine 6mal Leikussoku päwal.

Wies on meie maal ja keige Europa maal nähtaw Ku warjutamine 21sel Leikussoku päwal. Hakkatus on õhto kello 10, 28 minuti ja lõppetud on õsel kello 2, 4 minuti. Ku saab ülleültse ärrawarjatud kello 11, 26 minuti ja se lõpueb õse kello 1, 7 minuti. — Sesamma warjutamine wõttab 3 tundi ja 36 minutid aega, ja peidab kuud 1 tunni ja 41 minutid hopis ärra.

Kues on meie jures näggematta Päwa warjutamine 5mal Mihkliku päwal.

Teadaandmine mil, ja kus lada: piddamist on.

1. Tallinna Rubbernemangus.
Tallinnas 1. suur saks laad. 20ma Junist

kuu otsani 2. Mihkli kuu 26 kuni 28
päwal ja petakse weiste ja hobboste lata.
Haapsalus Märrikuu 10 ja 11 päwal ja
Mihklikuu 14 ja 15 päwal.
Jõeletmes nädal pärast Mihkli-päwa.
Reblaste moisas Mihkli-päwal. 2 p.
Keila kirrifo jures Mihkli-päwal.
Kolloweris, Märrikuu 17 mal ja 18 mal
päwal, ja Wina kuu 4 mal ja 5 mal
päwal.
Lihhulas, esimesel Paasto-pühhal, ja Mih-
kli kuu 24 mal p.
Märjamaa Kirrifo jures, 3 mal Krist.
tullemise p.
Orkital, Märrikuu 7 mal ja 8 mal p.
Paihes, Künla kuu 3 mal p. — Jani-
kuu 25 p. ja Mihkli kuu 10 mal ja
11 mal p.
Paldiskis, Künla kuu 2 ja 3 mal p. —
ja Mihklikuu 21 ja 22 p.
Rakwerres, Märrikuu 27 ja 28 p. — Ja-
ni kuu 16 ja 17 p. — ja Mihkli-päwal.
Naplas, esimesel redel pärast Mihklit.

Jõhwis, Mihklikuu 24 mal päwal.

Kubbermango kohto kässo peäl ei pea
ennam lubba ollema, ei laupäwal egga
pühhapäwal lata piddada, waid, päw pär-
rast pühha päwa.

2. Nii kubernemangus.

Alja moisas, Mihklikuu 2 ja 3 mal p.
Antso mois., Mihklikuu 14 mal p.
Audro mois., nädal enne Mihklit 2 p.
Kantsu mois., 30 mal Rukki kuu p.
Kastna mois., 15 mal Mihk. kuu p.
Killingi mois., 1, 2 ja 3 mal Mihk. kuu p.
Kirrepeäl 17 mal Mihk. kuu p.
Koorte mois., 30 mal Rukki kuu p.
Kosse mois., 24 mal Rukki kuu p.
Kurresare linnas, 17 mal Webruaril hak-
kab suur saksa laat; petakse kümme päwa.
Lustiwere moisas, 15 mal Porri kuu p.
Mõnniste mois., 10 mal Septembril.
Moisefaste mois., 10 mal Augustil.
Mustwees Mardi päwal.
Perno linnas, 20 Julil hakkab saksa laat;

petakse kolm nädalat. — Weiste ja hob:
 bõse laat esmaspäwal ja teisipäwal enne
 Mihklit. Kolmas laat petakse esmaspäwal
 ja teisipäwal pärast 3 Krist. tullemise P.
 Võltsamaal, 17 mal Mihklikuu päwal.
 Rääpinas, 4 mal ja 5 mal Mihk. kuu p.
 Rouge moisas, 24. Kufli kuu p.
 Genno moisa, 21. Mihk. kuu p.
 Tartu liinas, 1) Suur saksa laat, hakkab
 päew pärast 3 Kuninga päwa, petakse
 kolm nädalat. 2) Peetri laat, 29. Ju
 nil. 3) Maarja-laad, 8. Septmb. 4) Mih:
 kli: laad, 29. Septmb.
 Tarwaste moisas, Peetri-päwal.
 Valga liinas, 1) Saksa laat, hakkab 2.
 Webruaril petakse 8 päwa. 2) Jani
 päwa laat. 3) Mihkli laat 24 mal
 Mihk. kuu p. 4) Mardi-päwa laat.
 Wastseliinas Mihklipäwal.
 Weski moisas, 15 Porri kuu päwal.
 Willandi liinas, 1) Saksa laat 22 Kuinla
 kuu p. 2) Janipäwa laat. 3) Mihkli
 laat 24 Mihkli kuu päwal.

Keisri Hõrra Suggoselts.

Nikolai I. Wenne: Rigi Ülle: wallitseja ja
 Keiser, sündinud 25. Junil 1796. —
 34 aastat.

Aleksandra Weodorowna, Keisri Praua,
 sünd. 1. Julil 1798. — 32 aastat.

Nende lapsed:

Suurwürstid:

1. Aleksander Nikolaewits, Wenne: Rigi
 auujärje perrija, sündind 17. April
 1818. — 12 aastat.
2. Konstantin Nikolaewits, sünd. 9.
 Septbr. 1827.

Suurwürsti printsessid:

3. Maria Nikolaewna, sünd. 6. Au
 gust. 1819.
4. Olga Nikolaewna, sünd. 30. Aug. 1822.
5. Aleksandra Nikolaewna, sünd. 12.
 Junil 1825.

Keisri wennad.

1. Suurwürst Konstantin Pawlowits, sünd.
 27. Apr. 1779. — 51 aastat.

2. Suurwürst Mihhaila Pawlowits, sünd.
28. Jan. 1798. — 32 aastat.
Prau: Helena Pawlowna, sünd. 28.
Detsem. 1806. — 24 aastat.

Nende lapsed:

Suurwürsti printsessid:

1. Maria Mihhailowna, sünd. 25.
Webr. 1825.
2. Elisabet Mihhailowna, sünd. 14.
Mai 1826.
3. Katarina Mihhailowna, sünd. 16.
Aug. 1827.

Keisri õed.

1. Maria Pawlowna, sünd. 4. Webruar
1786, laulatati 3. Augustil 1804. Wai-
marimaa Suurwürst Karl Wridriki
prauaks.
2. Anna Pawlowna, sünd. 7. Janr. 1795,
laulatati 21. Webr. 1816. Hollandimaa
päärisperrija, Prints Willemi prauaks.

Meie wäe sõateud, mis 1828 ja 1829 aastal
Juli-kuu 9 mast päwast tehtud.

Mällestame minnema aasta Kalendrist, mis Dullo
firiadega Tallinnas trükkitud, et, kui Webruuli kuul
1828 Persia Keisriga rahhu sai tehtud, kohhe Turgi
wasto tulli wäljamine, ja temmale 115 tuhhat
meest wastopanna: neist sadeti 45 tuhhat Sumla
linna alla, ei mitte, et sedda wõtta, waid 60 tuhhat
meest, mis sees olliwad, et taggant meie peäle hak-
kata, linnas hoida, ja neid keelda laggedale tullemast:
mis siis ka sel suuwel ei sanud sündima, et kül
saggedaste wäljakippusid, et meid eest ärrasundida,
ja mahti sada, agga igga kord kahjoga taggasi aeti.
Sellepärast olli selle linna al kui otsa taplemist.

Kinral Paskewits, kedda Keisri Härra temma
wahwuse pärrast krahwiks üllendas ja Eriwanskiks
nimmetas, kes Persia wasto sõddimas olnud, olli
omma wäehulgaga Asia-maal Armenia maakonda
seisma jäänud; ja, et Persiaga rahhu olli tehtud,

hakkas ta hommiko poolt Turkide peäle minnema, kui teine wäggi Europa = maal õhto poolt waenlase wasto olli joudmas.

Ei anna need lehhesed maad, et keik ülespanna, kus, kuida ja kui saggedaste selle waeno korral, mis weel polle lõpnud, meie wäggi, maa ja merre peäl, waenlasega kimpu sanud, ja temmaga wõitlemas olnud: sellepärast siin agga lühhidelt omma rahwale tähhendame, mil üks ehk teine lin wõetud, ja mil suremat taplemist olnud.

Tähendus: numrid, mis kirja ees, nimmetawad kuu = päwa.

1 8 2 8.

April, 25., päwal wõeti esimesest Kalatši lin Europa = maal.

Mai, 13., päwal hakkati Brailowi linna ümberpirama.

— 27., päwal läks wäggi sure waewaga ülle Donau jõe, mis issiennesest jo lai küll, agga sel korral werst laiemaks olli paisund, et allalist ja ränka sabdu olli olnud. Ülleminnet olli raske, et waen-

lane teistpool jõege kantsisid olli lonud, kust wahkepidadata surestükidest meie rahwa peäle lastis. Wimaiks aitas Jummal eeskäijaid ülle; need wõitsid kantsid kätte; wõtsid 20 suurttükki ärra, ja sai siis suur wäggi kiusamata üllejoudma. Agga tulli teine waew kätte: luht olli põhjato, egga polnud muibo eddasi sada, kui et teed 5 wersta maad sillutada.

Mai, 28., päwal sai kirral Sawadowski Turgitükki = wennetega Brailowi al Donau jõe peäl kofko. Neid olli 32, agga meie poolt mitte ennam kui 16. Taplemine hakkas hommiko pool nelli; kello üks olli waenlane wõidetud; 5 wennet peäsesid kääst; teised ollid muist põhja lastud, muist wangi wõetud.

— 30. päwal sai Isatša lin meie kätte, ja temmaga 85 suurttükki, 18 lippu, paljo mona ja kõihsuggust sõatarwitust.

Juni, 3., päwal jooksti Brailowi linna peäle tormi, agga ei sadud temmast jaggu. 5dmi sellesamma kuu päwal, käskis Suurwürst Mihhaila Pawlowits, teist korda temma peäle tormada, ja sadi siis kätte. Leiti sees: 278 suurttükki; ilmotšata püsširohtu, mona ja sõawarra, ja saime 17 tuhhat meest wangi.

Juni, 9., päwal andis Tultsa lin ennast kätte. Oli seal 91 suurtükki, 8 lippu ja palju mona wõetawaks.

— 13., päwal wõttis ammiral, se on: merewäe kindral, Greigh, Asia rannas Anapa linna al, 4 Turgi laewa, kus 940 meest peäl; pärast ka linnagi; sai 3 tuhat meest wangi, ja 85 suurtükki kätte.

— 20., päwal olli suur lahing. Asia-maal Karsi linna al, ja wõttis kindral Paskewits linna, 151 suurtükki, 33 lippu; lõi peäle 2 tuhat meest mahha, ja sai liggi 13 sadda meest wangi. Kindlus jäi sel päwal wõtmata, agga andis ennast kolmandamal päwal, nälja pärast, hoidjatega kätte, neid olli 5 tuhat.

— 25., päwal wõeti kolm kaunist linna, nimmega Matsin, Rustentsi ja Girsowa.

— 30., päwal olli kõrwu wõitlemine Basartsiki linna liggimail, mis peäle kümme tundi aega wõttis: agga andis Jummal wõita, ning ka linna wõtta.

Juli, 9., päwal hakkati Silistria linna, mis wägga kindel ja Donau jõe kaldas on, maa ja wee

poolt ümberpirama ja temma peäle lastma. Satis Turk kord korralt wägge wälja, et meie kantsisid wõtta ja rikkuda, ja meid ärrasundida, ning olli seal süggiseni allalist wastastikko lastmist: agga tuli talw kätte, jätsid meie ommad linna, ja läksid talw-korteri.

Juli, 15., päwal tuli Poti, üks merredaane lin Asia-maal, meie kätte. Sai seal palju mona, 44 suurtükki ja 13 lippu.

— 15., päwal kunni 20 Juli-kuu päwast, tapelti ühtepuko Sumla linna al. 19 nemal tuldi de ajal linnast; mindi piinimedes sallamahti meie keige kõrwema kantsi peäle, kus 2 tuhat meest sees, kae suretükliga tedda hoidmas: agga olli kindral holetu; keis temma wäggi ja wahhidki maggamas; egga polnud hingegi waenlase lähhenemist märkamas. Saiwad siis ka omma holetuse läbbi esimesest kunni wiimsest otsa; wõeti suredükkid, ja mis wõetawaks olli, ärra, ja tehti kantsi maa tassa.

— 24., päwal. Läks kindral Paskewits Asia-maal Uhhaikalaki linna peäle, ja satis teist wäehulka Gertwiszi linna wõtma. Tulliwad mõlle-

mad kätte, ja võeti 28 suurttükki, 21 lippu: tappe-
tuid olli 327, ja wangiks tehtud 603 meest.

August, 15., päwal. Oli kinnal Paskewits
Abhaltziki linna pole minnemas, et sedda võtta:
agga olli Turgi kinnal, kes 30 tuhandega wiis pen-
nikoormat teistpool linna seisis, sallakulajate läbbi
sennest teadust sanud, ja ruttas wibimata wasto, et
meid linna peält ärrakeelda. Saiwad mõlemad
15. Augustil päwatoustes kokko; hakkasid tulliselt teine
teise peäle, ja wõitlesid päew otsa õhto pimmedani:
wimaks hakkas waenlane tagganema, ja kui weel
põisut wägge näggi lisaks tulleswad, sure firega põg-
genema; jättis 2 tuhat 500 surnut, 10 suurttükki,
11 lippu, rohho firstud ja mona-wanfrid platsi peäle.
Meie poolt olli 480 meest langend, ja 731 hawatut.

Teisel päwal jooksti linna peäle tormi, ja rüis-
eldi temma kallal 13 tundi, enne kui kätte sadi.
Oli seal 66 suurttükki, 52 lippu ja palju mona sees.

— 22., päwal. Oli minnes, läks Paskewits
Andagana linna peäle; wõttis sedda; sai 34 suurt-
tükki, palju püssirohtu, mona ja kallewit, ja põras
siis kõhhe.

August, 28., Bajatseti linna pole. Se, kui

näggi, et joud ei andnud wastoseista, andis ennast
werrewallamata kätte. Temma sees leiti palju mo-
na ja 12. suurttükki.

August, 28. Selsammal päwal wõitis kinnal
Madow Europa-maal wähhese rahwaga, nellikord
suremat waenlase hulka, mis Prawodi teed olli min-
nemas.

Septembr., 14., päwal. Tulli Widdina linnast
Seraskir se on: wäewallitseja kuberner 26 tuh-
hande ja 30 surettükiga, et Moldawia maakonda
minna ja Krajowa linna ärrawõtta: agga joudis
kinnal Roth wasto; wõitles temmaga päew otsa;
loi 3 tuhat mahha; wõttis 514 meest wangi, ja
sai 7 suurttükki ja 24 lippu kätte.

— 29., päwal võeti kowwa merreäärne Wara
lin, temmaga 130 suurttükki, 19 lippu, ja palju
wägge wangi.

Octobri, 3., päwal. Läks wäggi, mis Sumla
al seisis, talwforteri.

1 8 2 9.

Januari, 13., päwal wõttis kinnal Malinowski
Kale linna tormiga; sai 34 suurttükki, 5 lippu, ja

400 wangi: agga langes ka meie poolt peäle 4 fadba meest.

Januari, 30., päwal. Laks kinnal Langeron Turno linna alla, mis ennast heaga kätte andis. Sees olli 53 suurttükki ja 8 lippu.

Webruar, 16., päwal wõitis ammiral Kuman weikest, agga wägga kinnlat Sisopoli linna Mustamerre äres; wõitis 460 meest wangi, ja sai 11 suurttükki kätte.

Martsi, 4., päwal. Olli Asia-maal 20 tuhhat Turki, muist hobbose- muist jallawägge tullemas, et Ahhaltfiki linna, mis minnewal Augustil ollime wõtnud, jälle taggasi wõita. Ei olnud meie kinnal Bebutowil mitte ennam kui 9 rodu jallawägge, miska wasto minna: agga, et meie ommad, sõakunsti polest, Turgi rahwast paljogi üllejoudwad, ja sõa tarkust hästi õppind, laks kinnal julgeste selle pihhotäiega selle sure perre wasto; panni mehhi nelja rinda neljanurke seisma, et, kust agga waenlane peäle hakkaks, olgo eest, kõrwalt ehk taggant, ikka püssi suu ette pidbi tulles. Seisis ta nenda kauagi, ja tappis palju pealetükijaid: wimaks kui näggi, et waenlane tedda hopis ümberpirand, nenda,

kuida temma. sedda olli sowind ja otand; siis hüidis: lapsed rõhkuge peäle! — Laks siis ka igga rind tulliselt pajonettidega waenlase peäle; ajas tedda nelja tule pole jooksu, ja sai 5 suurttükki, 2 lippu ja palju wangisid kätte.

Mai, 5., päwal. Olli kinnal Geismar 4 tuhhandega Prawodi linna pole minnemas. Turgi wäewallitseja, kes sedda sallakulajate käest teada sanud, laks 28 tuhhandega tedda ärrakautama ehk wangi wõtma. Saiwad hommiko kello kolm kofko, ja wõiteldi kunni pimme õ kätte tulli. Olli meie rahwas wõiteldes üllemale mäggede pole tagganend, et mäekurgust läbbi saaks peasma; agga waenlane olli wägge ettepannud, et peasmine wõimata olli. Sedda teadis Turgi kinnal wägga hästi; olli selle wähhese wäe pärrast julge ja kartuseta, ja andis omma rahwale lubba tuld üllestehha, roga keta, ja õed otfa rahhuliselt hingata, üteldes: „Kül hommen peäle „keskhommikut selle pihhotäiele otfa teme, egga pea „hingegi järrelejama.“

Turgid teggid siis tuld, keetsid, sõiwad, jõiwad, ja ollid omma holetumas julguses nenda kartuseta, et omma sõariistugi kõrwale ollid pannud. Meie

weike trop seisis pimmedas, ja näggi keik mis walges
Turgi lagris sündis.

Kui Geismar ennast sesugguses kitsuses näggi
ollewad, kutsus ta keik pealikud kokko ja ütles:
„Wennad! näte issi, et siin ennam peasmise lotust
„polle; kui hommiku tulleb, siis olleme keik otsas.
„On meie mehhed tanna kül hommikust õhtuni suurt
„waewa nähnud, egga polle kegi neist ei kuiwa egga
„marga suhu sanud: agga minge siiski iggaüks
„omma allamaid küssima, kas weel jakswad kolm
„tundi wõitelda; kui ütlewad ennast jakswad; siis
„asume jallapeält rinda; läheme tassailikeste läh-
„emale, et meid ei kuulda tullewad, ja kui õige
„liggi olleme sanud: siis kiskendame korraga hurra!
„kargame holetumate peäle, ja tappame ni paljo kui
„jouame.“

Wäggi olli römoga kirrali noud wõtmas, ja selle
järele teggemas, ja aitas Jummal waenlast laiali
pillutada. Liggi 3 tuhat jäi surruks platsi peäle,
ja keik waenlase telgid, moon ja püssirohho firstud,
peäleegi weel 20 suurttükki. 696 meest wõeti wangi.

Mai, 14., päwal sai Musta-merre peäl üks
luggu sündima, mis keige mailmasse kulund, ja

keik innimesed sedda immeks pannewad, sest et
seddasuggust seie ajani weel polle olnud. Üks neist
wähhemist sõalaewust, mis laewamehhed Brig ütles-
wad ollewad, juhtus Turgi merre-wäe wasto. Sel-
sammal laewokesel, nimmega Merkur, olli 18 suurt-
tükki, ja olli temma kapten Kosarski kässo al.
Suur Turgi laew, kel sabda ja kümme suurttükki
ja kus Kapudan Pascha, se on: Turgi merre-wäe
üllewallitseja issi peäl olli, ajas liggi; lastis Mer-
kuri peäle kaks täidist keigist tükkidest, ja diskas:
tõmba purjed kokko, ja anna ennast wangiks! —

Kutsus Kosarski keik pealikud ja wägge, mis laewa
peäl olli, kokko, et nou pidada, kas wõitlemist kat-
suda, wai kas tulb rohho-kambri panna. Leitlant
Prokowijew kitis sedda wimast; agga ütles Ko-
sarski: „ei mitte! katsume essite wõitelda, ja kui siis
„nâme, et wahwus ennam ei aita; siis ajame nenda
„Turgi laewa liggi, et külge külje külles saab ollema:
„siis wast maksab tulb panna, et siis waenlasega
„ühhes tule kätte lendu läheme.“

Sedda noud kiitsid keik heaks; kiskendasid hurra!
ja hakkasid lastma, ei mitte laewa kehha, waid pur-

jede, mastide ja touwvârgi peäle, ja sündis se nenda mõnnufaste, et keik kõied purruks, ja wiimsest suur keskmine mast mahhalasti.

Ei nüid Kapudan-Paschal muud tehha, kui et agga eest ärrajouda: agga tulli ka kohhe teine suur laew, kel 74 suurttükki, temma assemele, ja hakkas Mer-kuri peäle. Selle teisega läks luggu nendasammoti kuida essimesega, et mastita ja rābbalaks lastud pur-jedega ärraruttas.

Olli siis 18 suurttükki 184 suurettükki wasto lastmas, ja sai õmmetige keigewāhem üllemehheks jama, et kül isfigi nenda purruks olli tehtud, et agga waewalt lähhema sabbamasse joudis.

On Keisri Hārā Rosarskit ja temma wägge roh-kest kēst sure armoga tasfunud.

Mai, 25., päwal wōttis kindral Geismar Rohowa linna: sai seal 5 suurttükki, 6 lippu ja 465 meest wangi.

— 30., päwal olli hirmus werrewallamise päew. Suur-Wessir, se on: Turgi maa- ja merre-wāe üllem wallitseja, olli Sumla linnast 40 tuh-handega Prawodi linna alla lāinud; sedda ümber-pirand, ja jubba kümme päwa temma peäle lastmas,

kui meie wāe wallitseja Kindraladjutant Diebitsch Silistria linna alt ärraruttas; linna kättewōitmist kindral Krasfowski hōleks jättis, ja kindral Pahl-nit temma wāehulgaga kasawōttis, et Prawodi lin-nale appi minna. Kōrwalist teed olli temma jo kin-ral Rohti 10 tuhhandega ärrasaqtud, et teed kinni-panna, mis Sumlast, kust Suur-Wessir mona otas, Prawodi lähheb. Diebitsch isgi läks õe ajal omma hulgaga Madra külla kaudu üle mäggede Koulawatsa orgu; egga polnud Suur-Wessir sennest, mis temma liggimail sündis, ei wāhhematki teādust sanud. Agga, et moon, mis Sumlast odati, tulles mata jai, satis ta kulama, mis siid seal pididi ollema. Toiwad kulajad sannumid, et meie wäggi ees seismas.

Chmatas mees; jättis Prawodi linna; ja hakkas seddamaid keige wāega Koulawatsa pole liikuma, et teed lahti tehha: egga arwand seal muud, kui kindral Rohti 10 tuhhandega ollewad, et ei teādnud Die-bitschi ja Pahlnit jo seal ommakstega seiswad. Kui siis agga laggedale ilmus, hakkasid meie ommad kohhe peäle, ja tappeldi nelli tundi mõllemilt poolt sure wiha ja ütlemata wahwusega. Sündis meie wäggi waenlast tagganema, ja wiimaks sure ruttoga põg-

genema: jättis wantrib, rohhoirstud, 40 suurttükki, ja 2 tuhhat furnud platsi peäle, ning wõteri 15 sabda meest wangi. Taggaajajad tõid weel 16 suurttükki kätte, mis põggenedes tee peäle muu sõariistade ja asjadega olli jätnud. Kaks rohhoirstu olli lendu lainud, need temmale ka suurt liga teggid, kui wõitlemas olli.

Juni, 19., päwal wõitis kindral Krassowski Siistria linna, mis mullo wõtmata jäi, et talw peäle tulli. Linnaga anti kätte: 279 suurttükki, 80 lippu, 7 tuhhat meest, ja tuhhat hawatut.

Parrajaste, kui sedda, mis siin sammas üllemaal luggeda, kirjutas ollime, tõi Peterpurri post sannumid, et kindral Paskewits Asia-maal kaks päwa järsko wõitelnud, mis ollid 18mas ja 19mas Juni-kuu päewad, ja et ta Siraskiri, kes Ertsrumi linnast 50 tuhandega temma peäle tulnud, sutmata ärrawõitnud; peäle 2 tuhhat meest mahhalõnud; 12 sabda wangi wõtnud; 31 suurttükki; 19 lippu ja muud paljogi weel kätte sanud. Ka kulutati sellesamma postiga, et kindraladjutant Diebitsh 9mal Juli-kuu päwal mitme waewa ja wõitlemisega teistpole Balkani mägge jõudnud, et teeb kinni panna, mis Konstantinopolist, kus Turgi

keiser asset peab, Sumla lähheb, ja kust sinna keiser mona wetakse. Kindralid, kes temmaga ja omma korpustega sinna lainud, on: Pahlen, Roth, Madatow, Rüdiger, ja Krassowski.

Saab siis näha, kuida Summal meid eddespidi wõttab andata, et issimelelist waenlast rahhule sundida, ja werre ärrawallamisele otsa teha.

* * *

Kui ammustki tännawoodse Kallendri luggemesi trükki- ja kätte ollime saatnud, tullid sannumed Peterpurrist, mis emalt pari sannaga kulutasid, et kindral Paskewits peäle sedda, kui Ertsrumi Siraskiri omma 50 tuhandega olli wõitnud, suurt ja kuulsat Ertsrumi linna, kus sõawäe arwamata, liggi 100 tuhhat hinge sees, tüllita wõtnud, ja Siraskiri ennastki wangi sanud. — Talorahwas towad keigilt poolt meie wahwa wäele mona, et wähhem wassikas ja kannapoegki selge rahha eest ostetakse, mis waesed omma wäe polest maksota käest näewad minnewad. Sesamma õigus, mis agga sõd-
bijaga sõddib, agga keif muud rahhule jättab, et kui kallid rahho ajal ellawad, sesamma õigus ons, mis meie wäe keige mõnnusam eestwoitleja on. Selle maa rahwas polle sedda ilmaski näinud, et waenlane õigust, weel wähhemalt armu olleks näitand.

Turgi rahwast, temma ussost ja ellowisidest.

Et meil praego Turkidega sõdda on, ja ni mitmed meie maa mehed temma wasto on seismas, ja omma isfamaad kaitsmas; iggatseb siis ehk mõnnigi, sedda rahwast lähhemalt tunda, kellega temma poeg, wend ehk suggulane kimpu sanud; ehk kui sedda ka mitte polleks, arwame wähhemastegi harritud innimese me- lest armsa olla, wõerast ja kaugema rahwast üht ja teist teada sada, mis tedda mõnneft koghast wäz- hegi targemaks aitab.

Turgi suggu on üks priske ja wägga näggus rahwas; sõas julge, kartmata, wapper ja hirmus: koddopaigas tassane ja hõrdameleline koddokonste ja keikide wasto, kes temma usku on; agga ka nende werriwaenlane, wihtaja ja põlgaja, kes teist usku peawad. Neid keik nimmetab koeraks, egga arwa seal ei wähhematki wahhet olla, kas nisuggust ehk koera mahhaldeb. Se tulles nende muist tõe: muist walleseggasest ussoõppetusest, mis neid käl käsib om- ma seltsi usklikudele head tehha, agga neid, kes nende kirja sanna järrele uskmatad on, mõega ja

tullega ärrakautada. Sest on nemmad siis ka wägga surelised omma usso parrast, mis keigefelge- maks, parremaks ja pühhamaks, ja issiennast keige auulikumaks ja targemaks rahwaks kidawad.

Salliwad nemmad siiski enneste keskes ristirah- wast ja judisid, kes seal kaupa ajawad, ehk kui hant- wirgid nende linnades wallitsuse warjo al ellawad; ja, on ka terwed makonnad, kus ennam risti-, kui Turgi rahwast ellamas, kuida sedda Krefa- maast teada. Andwad nemmad ristirahwale kül lubba kirri- kuid ehitada, agga peawad selle eest aastati suurt rahha maksma.

Iggal maal teine rahwas, teine keel, wiis ja pruuk; nendaks siis ka Turgi-maa ja temma rahwaga. Ma heidab hommiko pole, ja jookswad rajad laialt Eu- ropa maalt lounepoolse Asiamaaale. Temma on üt- lemata perrekas; keige anni polest märka õnnistud; ennam pallaw kui soe; paiguti mäggin; ennamiste merreäärne, ja selleparrast otse kui issiarranis kauba- jamisele lodud. Linne nähtakse keigis paigus; agga keigesurem, kuulsam ja uhkem neist keigist on Kon- stantinopoli lin. Se on Turgi Keisri pessalin,

Kus rohkem kuus sadda tuhhat hinge sees, ilma sõa-
wäe arwamata.

Ei olle Turgid sebda uhket, egga muud ainustki
linna ehhitand; waid on neid keik, liggi nelli sadda
aastat teed, Kreka Keisrite käest enneste kätte wõit-
nud, kui sel ajal, otse kui wollaswessi Asia-maa sūt-
damest ja temma mäggede peält Europa-maale la-
gesid, ja otsata kautust ja rikkumist teggiwad. Sest
ajast on need wägga kallid ja õnnistud maad, et
kül perrekad, siiski kolledad ja iggawad; ja mitmed
sured linnad, mis ennemuinatfel ajal omma illo ja
uhkuse, ning ka omma rahwa tarkuse parrast, nenda
kuulsad ollid, et nende nimmed kaddumataks jänud,
on ehk kirowikangruks sanud, ehk nenda sutumata ar-
rahawinud, et ennam assetki polle leida: sest Turgi
rahwas on seieajani üks kautaja, ihnes, rahhaahne,
sitke ja wiitsimata rahwas olnud, mis hoinnikust
õhtuni kükkitelles pipu tõmbab; musta kohlwi suh-
kruta ja koreta rüipab, ja nende tühja lobbinat ar-
mastab kuulda, kes turro paikades, ja kohwijogi po-
bides weddelejatele ennemuinatfid juttusid rahha parr-
rast laisklejate ajawiteks ajawad.

Et se rahwas nenda wiitsimata, sealtap se siis tul-

leb, et nemmad selle kalli ja rikka maa warrandusest,
mis Jummalala sallimisega neile ossaks sanud, ei sebda
head egga hinda ei ennestele egga teistele täieste
joua sada, mis sellesamma maa innimesed wannal
ajal, enne kui Turgid sinna sattusid, enneste kätte
naggid tulleswad, ja ennestel käes ollewad.

Ei olle Turgid ei koggoniste tuima ehk kõrwa
peaga, waid terrase arwoga innimesed: agga, et õige
õppetuse polest suurt pudust on, ning ka nende us-
fogi õppetuse meelt ja süddant ummistab, jäwad nem-
mad keikipidbi, mõistmise ja tundmise polest, risti-
rahwast hopis mahha; egga tahha nemmad ei ühheski
asjas omma wanna wiisidest, olgu need ehk kuigi kõl-
bamatab, lahkuda, waid jäwad selle peäle, mis wan-
nast perritud. Selleparrast ei joua nemmad paljo tar-
gemaks; egga polle nemmad seieajani mitte sõas-
kijad meie wasto seista, et kül igga kord paljo
ennam wägge meie wasto wäljasunnivad, kui meie
poolt nende wasto sadetakse minnema.

Se Keiser, kes neid nüüd on wallitfemas, nim-
mega Mahmut, on wägga tark ja kindel mees, kes
omma rahwast sure holega parrema jone peäle püab
aidata, ning kes ka omma sõawäega uendamist kat-

sund, et tedda selle modo peäle seada, kuida ristihwa wägge teame ollwad. On temma ka omma rahwa parrema õppetuse eest murrelikult hoolt kandmas, isfiarwanis nende eest, kes maddala seisuse innimesed on, ja rānga ābbausso orjuse ja temma raske ifke al ohkawad: agga saab se asfi paljogi aega wōtma, ja mōnda wastust nende usso ja ussoõppetuse polest leidma; sest seepse ongi, mis neid pimmeduses ja rummaluses hoiab: kui sedda polleks, jubba siis Turgid jo ammustiki harritud ja targemad olleksid.

Nemmad on Mahometi usku. Sefamma Mahomet, üks walleprohwet, toufis 622 aastat pārrast Kristuse tullemist Arabia-maal õppetama. Kulutas, et ta Jummalast lākkitud, keige mailmale õiget ussoõppetust jaggama, ja õiget usku maa peāl kindlaks rajama. Utles Mosest ja Jesust ennese eelkājad ollwad, kes Jummalast kōl lākkitud, ja temma waimust juhhatud, mōnda head õppetand ja kulutand; agga, et nende õppetus, kui ettevalmistamise sanna, polik asfi olnud, ja Jummal tedda, Mahometi, et aeg tāis sanud, omma armo nou jārrele illesārratand; temmale omma waimu jagganud, et temma usk ja õppetus üks ja ainus maa peāl pididi ollema;

ning et Jummal tedda omma kōigelāhhemaks teenriks nimmetand, ja keigesuremaks prohwetiks tōstnud; ja temmale kāsku andnud, keik, kes tedda ei tahha uskuda, mōega ja tullega ārrahukkata, et Jummalariik, mis üks ja ainus usklikudest koggutud, Mahometi ja temma järgmiste perriks mailma otsani pididi jama.

Langes siis rahwast keigilt poolt temma jure kōkko, kellega kui wāggew sõddija ja sure wāe wallitseja, keigerikkamad Asia-maad ja wallad ennese alla wōitis; neid risus ja rōwis. Sedda hirmsat hukkamise tōed ütles ennast, kui Jummal lāhhem tener ja keigesurem prohwet, Jummal kāsso peäle teggewad.

Lāks siis temma usk ja õppetus peagi laiali, ja on pool Asia-, keik Egiptuse- ja muist Ahwika-ma sedda ommaks wōtnud, ning on ka Wennerigis, Krimmas, Kasani ja Drenburgi kubbernemangudes, ja majal paljogi Mahometi ussulisi. Drenburgi linnas petakse meie wallitsuse kulloga Suurkol, kuhhu need õppima lāhhewad, kes nende usso õppetajaks iggatsewad sada; nendasammoti, kuida meiegi nored mehhed Tartu Surekoli peāl õppimas kāiwad.

On sefamma Mahomet ka ūhe sure ramatu kirjutand, mis temma usklikute kās pūhhaks kirjaks,

ja üllewägga pühaks ja kalliks petakse. Se ramat, nimmege Koran, on nende usso pöhhi; maksab nende melest nifamma paljo, kui Piiblitramat meie käes, ja on temma Arabia keele kirjutud. On sinna mõnda töt, head ja ellojuhatamise tarkust, agga ka liig paljo jamsi, ja rummala pea sonnimist sisse kirjutud, ja on ta otsast otsani tõe- ja walleseggane.

Mis temma seest kidetawad Jummalast, innimesest ehk muu asja polest luggeda, sedda on ta Wannast- ja Uest-Testamendist, muist ka innimese terwest arwust wõtnud; agga sedda wallega nenda läbbisõtkund, et ta ennam rikkub kui parrandab, kui südda, feigeennamiste moistus, mis Jummalast antud, targemale mitte kui õige juhataja appi jowa.

Sesinnane ussoõppetus käsib Jummalat ülle feige asjade karta; temma nimme pühaks pidada; tedda uskuda; temma peäle lo data, ja temma prohweri Mahometi üllewägga auustada ja tedda kalliks pidada. Kujude kummaridajaid, ja äbbajummalate teenijaid käsib surmata; neid, kes Korani ramatub ja temma õppetust tühjaks pannewad, ärrapõlletada. Selle wasto käsib usklikele feigest joust head tehha, ja neile pallumata appi jouda. Waller kelab rääki-

maist; ja keisfuggust mängu, kus rahha sada ehk kautada, ning ka wina, ehk muud jowastawad marga, kelab pruukimaist.

Mosese seadusest on temma omma usklikele ümberleikamist kinnitand, ja keis, mis Moses rojaseks ütleb teggewad, ärrakeelnud: peäle sedda peab innimene temma seaduse järrele, igga päew wiis kord ennast pessema, ja wiis kord Jummalat palluma. Sedda wiimast tehhes, peab silmad Arabia-maa pole pöerma, et Mahomet seält tulnud; sealt Mekka linnas sündind, ja sinna Medina linna maetud. Usklikud peawad ka paastuma, kui sedda tewad, siis enne päwarweermist ei wee- piiskagi suhu wõtta. Waestele, kes nende usku, peawad rohkeste jaggama.

On nemmad selle wäljastpididse käsoteeggemise polest wägga holelikud sannateggijad, ja arwawad sellepärast Jummalaga tassa sawad, kui ehk feigehirmsamat tõed ollekfid teinud; nenda, et kui teed käies, palwetunni ajal, kuiwas paigas juhtuwad ollema, kus weetilkagi polle leida; siis liwa ehk kuiwa mulda wee assemel prugiwad, sellega ennast öeruwad, ja ütlewad ennast omma Prohweri pessemise käsku täitwad.

Kui ennast pessewad, siis sedda pahhema kääga tewad, ja peawad sellepärast sedda kät rojaseks, egga julge tedda mitte sües pruvida, waid sõwad agga parrema kääga, miska leiba ja roga suhhu pannewad.

Dotwad nemmad ka wimast kohtopäwa ja surnute ülestoustmist, ja usuwad, nenda kuida meiegi, sannateggijaid õntfaks sawad, ja sannapõlgajaid hukka: mõistetawad: agga on nende taewariik ehk parradiisi aed, Mahometi õppetuse järrele, immelik küll. Kulutab usklikudele: kes sannateggijad olnud, et paradisis lustipõlwe iggaweste sawad ellama; et neid seal kalliks ehtes peab petama, ja neile keige uhke: maid hobbofid, pealegi weel keigeilusamat naesterahwast kõrwa antama; ja et nemmad seal ialgi wet, waid keigeselgemat ja maggusamat wina jannu kustutamiseks jua peawad sama. Sedda siis ka kindlaste usuwad, ja sellepärast ka kartuseta surma lähewad.

Ello wiiside polest lahkuwad keif hommiko:maa innimesed, keigeennamiste Turgid, keigis asjus meie wiisidest. Nende ususeadus annab neile lubba nelli naest wõtta ja korraga piddada; et küll waesemad ennestel ühhest jo küll arwawad ollewad. Niskad, kel nelli on, peawad neid, maja rahho pärast, ärra-

liste kui wangid, egga sa nemmad koggoniste, kuida meie naesterahwas, meesterahwa seltsi; ei tohi ka mehhe lubba andmata, weel wähhemalt ilma wahhita, ei pühha kotta minna ehk kuhugi likuda. Kui siis mõnnikord wälja lastakse; siis peawad kattet filmi ette ripputama, kassi käddeste sisse peitma, et muu meesterahwa, ei issa egga wennagi film nende kät ehk sõrmi näha saaks.

Need waesed willetsad ellawad halledas iggawuses, egga näe muid, kui ajoti omma meest, omma ümmardajaid ja omma kõhhitsetud teenrid, kes neid passiwad ja wahhiwad. Sinekse waestel, et maast madalast parremat põlwe polle tundnud.

On weel sel rahwal mõnned perriswiisid, mis meie ennestele waewamiseks arwaksime. Meie prugime toli, järke ehk pinki, kui mahhatoetama; sedda neil tarwis ei olle: kükkitawad mahha; pannewad jallad al risti, nenda, et üks iste kannikas ühhe, ja teine teise kanni peale toetab. Nenda kannatawad ehk keif päew kükkitada ja pipu, kel süllapitkune wars tagga, hommikust õhtuni pruvida.

Meie istume omma perre ja lastega ühhe ja sellesamma sõmalaua tahha; prugime lusikat, nugga ja

kahwilit: Turf sebba ei tarwita; waid istub maddala, kōrwaks toppitut padja peäle, ja pannaakse, ni mitto innimest, ka ni mitmed ümmargused jallaförgused lauakesed sõjate ette, kus pisikesed nappakesed roga- dega peäl, ja wõttab se, kes sõeb, parrema kää nāp- pudega, ja mis weddel on, pihhoga suhhu panna. Leiba nemmad laual ei pea, agga selle assemel wägga kōw- waks ledetud risitango putru, mis pillauks nimme- tawad, ja kahhe sõrme otsa peäl wagnast wõttawad. Lamba, waskka, kanna ja tuikese lihha ennam kui keik muud tarwitsewad; sea lihha on keeldub. Koki paljo, ja kallist wiljapuu wilja rohkestes sōwad. Su- resuggo innimesed peawad sōmise ajal kaks teenrit enneste tagga, kes kōrwalt walge rāttikoga seiswad, ja igga suutaie jārrele sõja suud, üks ühhe ja teine teiselt poolt pühhiwad. Maddala seisuse rahwas pan- newad õlgist wägga kennaste tehtud mattid pōrran- dale, need on neile sōmalauaks, kelle ümber perrekond kikkitelles leiba wõttab.

Meie kirjutame ja loeme pahhema kää poolt par- remale; nemmad jälle wastoofsa parrema kää poolt pahhemale; ja kui meie omma ramatuid eest otsast, se on: esimesest lehhest hakkame luggema; siis nem-

mad taggumest otsast ja wiimsest lehhest sebba hak- kawad teggema. Kui meie keddagi terretame ehk temmale auu pakkume; siis paljastame pead, agga nemmad jalgu. Seäl maal ei peta sulle jallas; suremad kandwad penikesi nahk kappukaid ja kääwad tuhwlis, maddalamad kandwad tuhwlid ilma kappu- kata. Kui siis keddagi terretawad, siis astuwad tuhwlitest wälja; ehk kui suremitte koddadesse ehk pühha kotta lähewad; siis jätwad jallawarju usse ette seisma, agga mis peas peawad, jätwad pähhe.

Sōmise ja jomise kassinuse polest tulles sebba rah- wast wägga kita. Wina kelab nende usk jomast, agga on nemmad siiski wägga maiad ja himmulised temma peäle, ja jowad teibda sallamiste; agga kui juhtub, et üht uskliku ulitsa peäl, ehk majal arwa- likus paigas joobnud nähtakse; siis pärrast, kui in- nimene selgind, temmale, kummagi jallatalla peäle wiiskümmend keppi lüakse, mis mitto kord innimest sandiks teeb.

Shho polest on Turgid wägga puhtad, kuiida sebba jo nende kástud pessemisest arwata, ja kääwad nem- mad saggedaste saunas, mis wägga hea on, et seäl

pallawal maal innimene allati higgis seisab. Omma ihho peäl nemmad kuski kohhas karwu ei salli, waid ajawad neid ühhe karwa kautawa salwiga ärra. Pead ajawad abbeme-noaga umhpaljaks, muud kui et agga kess pealae peäle üht juukse tukka jätwad.

Parrast wägga suurt luggu peawad; temma jures lubbawad ja toutawad; ja arwaks Turk ennast teotud ja auuto mehhe ollewad, kui parrast ilma saaks jama.

Keiser Mahmut, kes nüid wallitseb, on praego omma rahwa rummalusega nendasammoti wõitlemas, kuida Peter I. ommal ajal innimeste rummalusega wõitles. Sessamma Keiser on omma sõawäe ning omma teenrite parrad, nenda kuida Petergi essimesest Wenne maal teggi, lasknud ärraajada; agga pallusid need, kes parrast ilma jäiwad, et sedda, kui suust wõeti, neie kätte anda, et tedda puusärki panna, ja mulda kasawõtta.

Ride ja ehte polest on se rahwas wägga ehtlik, ja armastab omma ehtes kulla ja kalli kirowide laiskimist.

Omma pühha koddasid ehhitawad uhkeste ja sure kulloga; egga tohhi ialgi uskmata surmamata sisse minna. Matmise paiku ehhitawad wägga kennaste, kus hingamise päewil kõndimas ja ommaksid, kes seäl hingawad, mällestamas käiwad. On neil mitmed sured pühhad, agga igga rede näddalapühhaks.

Ülles weel paljogi sest rahwast räkida, agga ruum ei anna sedda tehha; selleparrast ei muud, kui et wiimsest tähhendame: et Turgid nenda, kuida muudki inimese lomad, sündimisest koggoniste pahhad ei olle; waid, et nende walleseggane usk neid rikkub ja tar gemaks kelab samast. On nemmad meile õppetuseks, et nähha, kuida ühhe rahwaga luggu lähheb, ja mis temmast saab, kui walleprohwetite ja wäärõppetajate wõrkudesse sattub, ja kui tedda jummaliko tõetundmise tee peält kõrwale pettetakse. Egga meigi neist parremad saaks ollema, kui nende ussus ollekse sündinud ja üleskaswand.

Geffis 20. Julil 1829.

Otto Willem Masling.